EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

15. oktoober 2009 *

Kohtuasjas C-101/08,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Cour de cassationi (Luksemburg) 21. veebruari 2008. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. märtsil 2008, menetluses

Audiolux SA jt

versus

Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) jt,

Bertelsmann AG jt,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kolmanda koja esimees K. Lenaerts neljanda koja esimehe ülesannetes, kohtunikud R. Silva de Lapuerta, G. Arestis, J. Malenovský ja T. von Danwitz (ettekandja),

kohtujurist: V. Trstenjak,
kohtusekretär: ametnik N. Nanchev,

arvestades kirjalikus menetluses ja 30. aprilli 2009. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Audiolux SA jt, esindajad: advokaadid A. Elvinger ja M. Elvinger,

– Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) jt, esindajad: advokaadid J. Loesch, G. Loesch ja P. Van Ommeslaghe,

– Bertelsmann AG jt, esindajad: advokaadid G. Harles ja P.-E. Partsch,

– Prantsusmaa valitsus, esindajad: G. de Bergues ja J.-C. Gracia,

– Iirimaa, esindaja: *solicitor* D. O'Hagan, keda abistasid D. Barniville, *SC,* ja A. O'Neill, *BL*,

– Poola valitsus, esindaja: M. Dowgielewicz,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: G. Braun ja O. Beynet,

olles 30. juuni 2009. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust sellest, kas on olemas ühenduse õiguse üldine aktsionäride võrdsuse põhimõte – mille kohaselt vähemusaktsionäre kaitseb valitsevat mõju omava aktsionäri, kes omandab või teostab äriühingu üle kontrolli, kohustus teha vähemusaktsionäridele pakkumine nendelt aktsiate väljaostmiseks samadel tingimustel kui need, mis olid kokku lepitud selles äriühingus osaluse omandamisel, millega

saavutati kontroll või tugevdati valitseva mõjuga aktsionäri kontrolli – ja vastaval juhul ka niisuguse põhimõtte ajalisest kehtivusest.

2 Taotlus esitati kohtuvaidluses ühelt poolt äriühingu RTL Group (edaspidi „RTL") vähemusaktsionäride ja teiselt poolt äriühingute Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) (edaspidi „GBL"), Bertelsmann AG (edaspidi „Bertelsmann") ja RTL vahel seoses GBL-i ja Bertelsmanni vahel sõlmitud lepingutega.

Õiguslik raamistik

3 Nõukogu 13. detsembri 1976. aasta teise direktiivi 77/91/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks EMÜ asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad seoses aktsiaseltside asutamise ning nende kapitali säilitamise ja muutmisega, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT 1977 L 26, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 8), põhjendus 5 näeb ette:

„artikli 54 lõike 3 punkti g eesmärke silmas pidades on vaja, et liikmesriikide kapitali suurendamist või vähendamist reguleerivad seadused tagaksid ühesuguses seisundis aktsionäride võrdse kohtlemise põhimõtte ning enne vähendamiseotsust oma nõuded esitanud võlausaldajate kaitse põhimõtte järgimise ja ühtlustamise".

4 Selle direktiivi artikli 20 lõige 1 sätestab:

„1. Liikmesriigid võivad otsustada, et nad ei kohalda artiklit 19 [mis seab äriühingule iseenese aktsiate omandamisel teatavad tingimused]:

[…]

d) aktsiate suhtes, mis on omandatud juriidilise kohustuse või kohtulahendi alusel, et kaitsta vähemusaktsionäre eelkõige ühinemise, äriühingu tegevusala või õigusliku vormi muutumise, registrisse kantud asukoha välismaale üleviimise või aktsiate ülemineku kohta kehtestatud piirangute puhul;

[…]

f) aktsiate suhtes, mis on omandatud sidusettevõtete vähemusaktsionäride kompenseerimiseks;

[…]”.

5 Direktiivi 77/91 artikkel 42 sätestab:

„Käesoleva direktiivi rakendamisel tagavad liikmesriigid ühesuguses seisundis aktsionäride võrdse kohtlemise."

6 Komisjoni 25. juuli 1977. aasta soovituse 77/534/EMÜ, milles sätestatakse Euroopa tegevusjuhend tehinguteks väärtpaberitega (EÜT L 212, lk 37), punkt 6 näeb ette:

„[…] komisjon on asjaomaste ringkondadega konsulteerides saanud tõdeda, et neis ringkondades on juhendi põhimõtete osas laiaulatuslik konsensus." [Siin ja edaspidi on viidatud soovitust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]

7 Nimetatud soovituse punkti 11 alapunkt C on sõnastatud järgmiselt:

„*Kolmas üldpõhimõte* käsitleb aktsionäride võrdsust.

Vaatamata teatavale kriitikale leiab komisjon, et võrdse kohtlemise põhimõte tuleb säilitada, kirjeldades selle kohaldamist kahe täiendava sättega, mis seavad rõhuasetuse eelkõige konkreetsele avalikustamise kohustusele.

Lisasäte 17 mainib teiste aktsionäride samaväärset kohtlemist äriühingu kontrollosaluse üleandmisel, kuid lubab nende aktsionäride kaitse korraldamise muul moel, et võtta arvesse Saksamaa õigust, mis piirab valitsevat mõju omava aktsionäri õigusi.

[…]”.

8 Soovituse 77/534 lisas toodud Euroopa tegevusjuhendi (edaspidi „tegevusjuhend”) esimene ja kolmas üldpõhimõte näevad ette:

„1. Käesoleva tegevusjuhendi eesmärki ja üldpõhimõtteid tuleb järgida isegi juhtudel, mida ükski täiendav säte sõnaselgelt ei hõlma.

Iga väärtpaberituru tehingu puhul tuleb järgida mitte ainult igas konkreetses liikmesriigis kehtivate õigusnormide sõnastust, vaid ka nende mõtet ning nendel turgudel kehtivaid või käesolevas tegevusjuhendis soovitatud häid käitumistavasid.

[…]

3. Sama äriühingu emiteeritud sama tüüpi väärtpaberite omanikke tuleks kõiki kohelda võrdselt; iga toimingu puhul – millega otseselt või kaudselt kaasneb osaluse

üleminek, mis võimaldab õiguslikku või sisulist kontrolli niisuguse äriühingu üle, kelle väärtpaberitega turul kaubeldakse – võetakse arvesse kõikide aktsionäride õigusi ja koheldakse neid aktsionäre sarnaselt.”

9 Tegevusjuhendi lisasäte 17 näeb ette:

„Ühtegi tehingut, millega kaasneb kontrollosaluse üleminek kolmanda üldpõhimõtte tähenduses, ei või teha salaja, teistele aktsionäridele ja väärtpaberituru järelevalve asutustele teavet jagamata.

On soovitav pakkuda kõigile niisuguse äriühingu aktsionäridele, kelle kontrollosalus antakse üle, samadel tingimustel võimalus oma aktsiaid müüa, välja arvatud juhul, kui neil on olemas muu kaitsevahend, mida võib käsitada samaväärsena.”

10 Nõukogu 5. märtsi 1979. aasta direktiivi 79/279/EMÜ väärtpaberite väärtpaberibörsil ametliku noteerimise tingimuste kooskõlastamise kohta (EÜT L 66, lk 21) artikli 4 lõike 2 kohaselt peavad väärtpaberibörsil ametlikult noteeritavate väärtpaberite emitendid järgima selle direktiivi lisa skeemis C loetletud tingimusi.

11 Nimetatud direktiivi lisas on toodud skeem C, milles sätestatakse „selliste äriühingute kohustused, kelle aktsiad on väärtpaberibörsil ametlikult noteeritud” [Siin ja edaspidi on nimetatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]. Skeemi C punkti 2 alapunktis a on täpsustatud, et „äriühing tagab kõikide samas seisundis olevate aktsionäride võrdse kohtlemise”.

12 See säte võeti üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. mai 2001. aasta direktiivi 2001/34/EÜ, mis käsitleb väärtpaberite ametlikku noteerimist väärtpaberibörsil ja nende väärtpaberite kohta avaldatavat teavet (EÜT L 184, lk 1; ELT eriväljaanne 06/04, lk 24), mille artikli 111 lõikega 1 tunnistati direktiiv 79/279 kehtetuks, artikli 65 lõikes 1.

13 Direktiivi 2001/34 artikkel 65 tunnistati siiski Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 2004. aasta direktiivi 2004/109/EÜ läbipaistvuse nõuete ühtlustamise kohta teabele, mis kuulub avaldamisele emitentide kohta, kelle väärtpaberid on lubatud reguleeritud turul kauplemisele, ning millega muudetakse direktiivi 2001/34/EÜ (ELT L 390, lk 38), artikli 32 punkti 5 alusel alates 20. jaanuarist 2007 kehtetuks. Viimati nimetatud direktiivi artikkel 17 „Nõuded reguleeritud turul kauplemisele lubatud aktsiate emitentide poolt esitatavale teabele" artikkel 1 sätestab:

„Reguleeritud turul kauplemisele lubatud aktsiate emitent peab võrdsetel asjaoludel kohtlema kõiki aktsionäre võrdselt."

14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/25/EÜ ülevõtmispakkumiste kohta (ELT L 142, lk 12; ELT eriväljaanne 17/02, lk 20) põhjendused 8 ja 10 näevad ette:

„(8) Vastavalt ühenduse õiguse üldpõhimõtetele ja eelkõige õiglase kohtupidamise tagamiseks peaks sõltumatul kohtul olema vajadusel võimalik järelevalveasutuse otsuseid üle vaadata.[…]

[…]

(10) Kõigile väärtpaberiomanikele pakkumise tegemise kohustust ei tuleks kohaldada nendele omanikele, kellel käesoleva direktiivi ülevõtmiseks kehtestatavate siseriiklike õigusnormide jõustumise päeval juba on ettevõtte üle kontrolli andev osalus."

15 Vastavalt artikli 1 lõikele 1 kohaldatakse seda direktiivi selliste ettevõtjate väärtpaberite ülevõtmispakkumistele, kelle suhtes kohaldatakse liikmesriikide õigust, kui kõnealuste väärtpaberitega on lubatud kaubelda reguleeritud turul.

16 Nimetatud direktiivi artikli 3 „Üldpõhimõtted" lõike 1 punkt a ja lõike 2 punkt a sätestavad:

„1. Käesoleva direktiivi rakendamiseks tagavad liikmesriigid, et järgitakse alljärgnevaid põhimõtteid:

a) pakkumise objektiks oleva ettevõtte sama liiki väärtpaberite kõiki omanikke tuleb kohelda võrdväärselt; lisaks tuleb kaitsta teisi väärtpaberite omanikke, kui isik omandab kontrolli ettevõtte üle;

[…]

2. Lõikes 1 sätestatud põhimõtete järgimiseks liikmesriigid:

a) tagavad, et täidetakse käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuded […]”.

17 Direktiivi 2004/25 artikli 5 „Vähemusaktsionäride kaitse, kohustuslik pakkumine ja õiglane hind” lõiked 1 ja 4 sätestavad:

„1. Kui füüsiline või juriidiline isik üksi või koos temaga kooskõlas tegutsevate isikutega on omandanud artikli 1 lõikes 1 nimetatud ettevõtte väärtpabereid, mis koos tema ja temaga kooskõlas tegutsevate isikute varasema osalusega annavad talle kõnealuses ettevõttes otseselt või kaudselt kindlaksmääratud hääleõiguste protsendi, mis tagab talle kontrolli kõnealuse ettevõtte üle, tagavad liikmesriigid, et sellisel isikul on kohustus teha pakkumine, mis on kõnealuse ettevõtte vähemusaktsionäre kaitsvaks meetmeks. Pakkumine tuleb võimalikult kiiresti saata kõigile asjaomaste väärtpaberite omanikele ja selles tuleb pakkuda nende kõigi väärtpaberite ostmist lõikes 4 nimetatud õiglase hinnaga.

[…]

4. Õiglaseks hinnaks loetakse kõrgeimat hinda, mida pakkumise tegija või temaga kooskõlas tegutsevad isikud on maksnud samade väärtpaberite eest lõikes 1 sätestatud pakkumisele eelnenud minimaalselt kuue- ja maksimaalselt 12-kuulise ajavahemiku jooksul, mille täpse kestuse määravad kindlaks liikmesriigid. […]”

18 Nimetatud direktiivi artikkel 16 „Õigus nõuda aktsiate väljaostu" sätestab:

„1. Liikmesriigid tagavad, et pärast seda, kui on tehtud ülevõtmispakkumine kõigile pakkumise objektiks oleva ettevõtte väärtpaberite omanikele nende kõigi väärtpaberite kohta, rakendatakse lõikeid 2 ja 3.

2. Liikmesriigid tagavad, et ülejäänud väärtpaberite omanikud võivad nõuda, et pakkumise tegija ostaks nende väärtpaberid neilt välja õiglase hinnaga samadel tingimustel, kui on sätestatud artikli 15 lõikes 2.

3. Artikli 15 lõigete 3–5 sätteid kohaldatakse *mutatis mutandis*."

19 Nimetatud direktiivi artikli 15 lõige 2, millele viitab selle direktiivi artikli 16 lõige 2, kinnitab nõutava osaluse määraks 90% hääleõigust andvast kapitalist. Direktiivi 2004/25 artikli 15 lõige 5, millele viitab artikli 16 lõige 3, sätestab, et liikmesriigid tagavad, et garanteeritakse õiglane hind.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20 Audiolux SA ja teised põhikohtumenetluse hagejad (edaspidi koos „Audiolux") on RTL-i, kelle aktsiad olid noteeritud Luxembourgi, Brüsseli ja Londoni reguleeritud väärtpaberibörsidel, vähemusaktsionärid.

21 Nagu toimikust selgub, kuulus GBL-ile enne põhikohtuasja aluseks olnud asjaolude asetleidmist 30% RTL-i aktsiatest. Bertelsmann omas 80% osalust Bertelsmann Westdeusche TV GmbH-s, millest ülejäänud 20% kuulus Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co-le. RTL-i aktsiatest 37% kuulus Bertelsmann Westdeusche TV GmbH-le, 22% Ühendkuningriigi kontsernile Pearson Television ning ülejäänud 11% kuulus avalikkusele, kelle hulgas oli ka Audiolux.

22 Mitme 2001. aasta esimese poole jooksul toimunud tehinguga loovutas GBL oma 30% osaluse RTL-i aktsiakapitalis Bertelsmannile, saades vastu 25% viimase aktsiakapitalist.

23 Seejärel omandas Bertelsmann 2001. aasta detsembris Pearson Televisioni osaluse ning RTL lasi oma aktsiad Londoni börsinimekirjast välja arvata, mis jõustus 31. detsembril 2002.

24 Tribunal d'arrondissement (Luksemburg) tegi 8. juulil 2003 GBL-i osaluse Bertelsmannile loovutamise kohta otsuse, milles ta jättis Audioluxi nõuded rahuldamata põhjusel, et need ei tuginenud ühelegi Luksemburgi õiguse normile ega põhimõttele. Nimetatud nõuetes viidati eelkõige osaluse üleandmise tehingute kehtivusele ja põhjustatud kahju hüvitamisele, mis tekkis sellest, et ei järgitud kohustust pakkuda soovijatele võimalust vahetada oma RTL-i aktsiad Bertelsmanni aktsiate vastu samadel tingimustel nagu seda oli saanud teha GBL.

25 Nimetatud kohtuotsusest nähtub, et Luksemburgi äriühinguõigus ei sätesta juhuks, kui olulist mõju omav aktsionär loovutab oma väärtpaberid teisele olulise mõjuga aktsionärile, vähemusaktsionäride õigust loovutada oma väärtpaberid samadel tingimustel. Samuti ei saa menetluses olevate nõuete puhul olla õiguslikuks aluseks Luksemburgi börsiregulatsioon. Nimetatud kohtuotsuses leitakse eelkõige seda, et ükski Luksemburgi õigusnorm ei rakenda soovitust 77/534.

26 RTL-i väärtpaberite Londoni börsinimekirjast väljaarvamise kohta tegi Tribunal d'arrondissement otsuse 30. märtsil 2004, jättes rahuldamata Audioluxi nõuded, mis puudutasid eelkõige kohustust tõsta RTL-i väärtpaberite pakkumist avalikkusele ning mitte kustutada neid Londoni börsinimekirjast.

27 Cour d'appel (Luksemburg) liitis need kaks kohtuasja ja kinnitas varasemaid kohtuotsuseid, märkides 8. juuli 2003. aasta kohtuotsuse kohta, et see kohtuasi puudutab sellise üldpõhimõtte olemasolu, mille kohaselt börsil noteeritud Luksemburgi äriühingu vähemusaktsionärid võivad nõuda, et enamusaktsionärid neid selle äriühingu olulise osaluse loovutamisel võrdselt kohtleksid. Cour d'appel leiab sellega seoses, et ühelgi aktsionäride võrdsuse üldpõhimõttel ei ole positiivse õiguse väärtust ning need ei saa olla õiguslikuks aluseks apellantide nõuetele.

28 Audioluxi esitatud kassatsioonkaebus on suunatud vaid selle kohtuotsuse punktide vastu, milles kinnitatakse 8. juuli 2003. aasta kohtuotsust. Audiolux viitab oma kassatsioonkaebuses aktsionäride võrdsuse üldpõhimõtte rikkumisele ja nõuab, et teda koheldaks samamoodi kui GBL-i, kui ta loovutas oma osaluse RTL-is Bertelsmannile kontrolli ülekursiga.

29 Neil tingimustel otsustas Cour de cassation menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas aktsionäride võrdsusele ja eelkõige vähemusaktsionäride kaitsele tehtud viited:

a) […] teise äriühingute direktiivi 77/91[…] artiklites 20 ja 42;

b) […] soovituse[s 77/534], selle „kolmandas üldpõhimõttes” ja „lisasättes 17”;

c) […] direktiivi 79/279[…] lisa C punkti 2 alapunktis a, mis on üle võetud […] direktiivi [2001/34],

(d) […] direktiivi 2004/25[…] artikli 3 lõike 1 punktis a, arvestades direktiivi põhjendust 8,

väljendavad ühenduse õiguse üldpõhimõtet?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas seda ühenduse õiguse üldpõhimõtet tuleb kohaldada vaid äriühingu ja tema aktsionäride vahelistes suhetes, või vastupidi, kehtib see ka äriühingut kontrollivate või kontrolli omandavate enamusaktsionäride suhetes vähemusaktsionäridega, eriti juhul, kui äriühingu aktsiad on väärtpaberibörsil noteeritud?

3. Kui vastused kahele eelnevale küsimusele on jaatavad, siis kas seda ühenduse õiguse üldpõhimõtet tuleb esimeses küsimuses toodud viidetega seoses aja jooksul toimunud arengut arvestades käsitada nii, et see oli olemas ning oli enamus- ja vähemusaktsionäride vahelistes suhetes teise küsimuse tähenduses kehtiv juba enne eespool viidatud direktiivi 2004/25/EÜ jõustumist ning antud juhul juba enne, kui vaidlusalused asjaolud 2001. aasta esimesel poolel aset leidsid?”

Eelotsuse küsimused

Vastuvõetavus

30 Bertelsmann vaidlustab eelotsusetaotluse vastuvõetavuse kinnitades, et selles ei ole esitatud küsimustega seonduvat õiguslikku ja faktilist raamistikku piisavalt kirjeldatud.

31 Kuigi on tõsi, et siseriikliku kohtu esitatud eelotsuse küsimus on vastuvõetamatu juhul, kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda talle esitatud küsimustele tarvilik vastus (vt 14. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-217/05: Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, EKL 2006, lk I-11987, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika), tuleb märkida, et käesoleval juhul võimaldab eelotsusetaotlus esitatud küsimuste ulatuse kindlaks määrata ja on andnud huvitatud pooltele võimaluse esitada oma märkused vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 23, mida kinnitab käesolevas menetluses esitatud märkuste sisu. Seega on Euroopa Kohtul piisavalt teavet põhikohtuasja õigusliku raamistiku ja faktiliste asjaolude kohta, et tõlgendada asjaomaseid ühenduse õigusnorme ning anda esitatud küsimustele tarvilik vastus.

Esimene ja teine küsimus

32 Nende küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas on olemas ühenduse õiguse üldine aktsionäride võrdsuse põhimõte, mille kohaselt vähemusaktsionäre kaitseb valitsevat mõju omava aktsionäri, kes omandab või teostab äriühingu üle kontrolli, kohustus teha vähemusaktsionäridele pakkumine nendelt aktsiate väljaostmiseks samadel tingimustel kui need, mis olid kokku lepitud selles äriühingus osaluse omandamisel, millega saavutati kontroll või tugevdati valitseva mõjuga aktsionäri kontrolli.

33 Sellega seoses viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus mitmele ühenduse teisese õiguse sättele, nimelt direktiivi 77/91 artiklitele 20 ja 42, tegevusjuhendi kolmandale üldpõhimõttele ja lisasättele 17, direktiivi 79/279 lisas toodud skeemi C punkti 2 alapunktile a ning direktiivi 2004/25 artikli 3 lõike 1 punktile a koosmõjus selle direktiivi põhjendusega 8.

34 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et pelk asjaolu, et ühenduse teisene õigus näeb ette mõned normid vähemusaktsionäride kaitseks, ei ole iseenesest piisav tõendamaks ühenduse õiguse üldpõhimõtte olemasolu ja seda eelkõige juhul, kui nende kohaldamisala on piiratud täpselt kindlaks määratud konkreetsete õigustega. Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud normide käsitlemise ainus eesmärk kontrollida, kas nendes normides on viiteid, millest võib nimetatud põhimõtte olemasolu järeldada. Sellega seoses tuleb täpsustada, et need normid on viitelised vaid niivõrd, kuivõrd need on sõnastatud imperatiivselt (vt selle kohta 23. novembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-149/96: Portugal *vs.* nõukogu, EKL 1999, lk I-8395, punkt 86, ja 12. juuli 2001. aasta otsus kohtuasjas C-189/01: Jippes jt, EKL 2001, lk I-5689, punkt 74), tuues välja nimetatud põhimõtte selgelt kindlaks määratud sisu (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Jippes jt, punkt 73).

35 Esiteks tuleb tõdeda, et eespool viidatud direktiivide 77/91 ja 79/279 sätete ulatus on piiratud täpselt kindlaks määratud olukordadega ja need ei käsitle niisugust olukorda, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas.

36 Viited vähemusaktsionäride kaitsele direktiivi 77/91 artiklis 20, mis kaugeltki ei viita ühenduse õiguse üldpõhimõtte olemasolule, pelgalt täpsustavad – nagu selgub nende sõnastusest – eesmärke, mille täitmisel liikmesriigid võivad teatavatel tingimustel selle direktiivi artikli 19 kohaldamisest kõrvale kalduda.

37 Ka direktiivi 77/91 artiklis 42 sätestatud kohustust tagada ühesuguses seisundis aktsionäride võrdne kohtlemine tuleb kiillausest „käesoleva direktiivi rakendamisel”

lähtudes täita vaid selle direktiivi kontekstis – see tähendab, et nagu on täpsustatud selle direktiivi põhjenduses 5, kapitali suurendamisel või vähendamisel. Niisiis kohaldatakse seda artiklit hoopis erinevatele olukordadele võrreldes nendega, mis seonduvad kohustusega, mis Audioluxi poolt väidetud ühenduse õiguse üldpõhimõtte alusel põhikohtuasjas lasub valitsevat mõju omaval aktsionäril.

38 Järeldust, et ühenduse seadusandja tahte kohaselt ei saa nimetatud artiklis 42 ette nähtud aktsionäride võrdse kohtlemise põhimõtet kohaldada väljaspool direktiivi 77/91 konteksti, kinnitab ka selle direktiivi eesmärk.

39 Selle direktiivi eesmärk on kindlustada aktsionäride kaitse alammäär kõigis liikmesriikides (vt 12. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-441/93: Pafitis jt, EKL 1996, lk I-1347, punkt 38, 19. novembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-42/95: Siemens, EKL 1996, lk I-6017, punkt 13, ja 18. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-338/06: komisjon *vs.* Hispaania, EKL 2008, lk I-10139, punkt 23).

40 Lisaks on asjakohane rõhutada, et isegi direktiivi 77/91 kontekstis ei saa seda artiklit 42 käsitada ühenduse õiguse üldpõhimõtte väljendusena. Euroopa Kohus lükkas artikli 42 laia tõlgenduse tagasi põhjusel, et selle tagajärjel võetaks direktiivi artikli 29 lõikelt 4, mis käsitleb eesõiguse piiramist võimaldavaid tingimusi, selle kasulik mõju (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punktid 32 ja 33).

41 Mis puutub direktiivi 79/279 lisas toodud skeemi C punkti 2 alapunkti a, mille kohaselt tagab äriühing kõikide samas seisundis olevate aktsionäride võrdse kohtlemise, siis piisab, kui märkida, et see säte on vahepeal kehtetuks tunnistatud ja asendatud direktiivi 2001/34 artikliga 17, mida selle pealkirja kohaselt kohaldatakse vaid väärtpaberiomanikele teabe andmise kohustuse suhtes.

42 Niisiis kohaldatakse nii direktiivi 77/91 kui direktiivi 79/279 sätteid, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, kindlaksmääratud olukordade suhtes, mis on täiesti erinevad põhikohtuasja vaidluse olukorrast. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 84 märgib, piirdutakse nendes sätetes sisuliselt äriühinguõiguse väga täpsete juhtude reguleerimisega, pannes äriühingule teatavad kohustused kaitsta kõiki oma aktsionäre. Seega puudub nendel sätetel üldine laad, mis on omane õiguse üldpõhimõtetele.

43 Teiseks, mis puutub tegevusjuhendi kolmandasse üldpõhimõttesse ja lisasättesse 17 ning direktiivi 2004/25, siis tuleb märkida, et ei see tegevusjuhend ega see direktiiv ei maini sõnaselgelt vähemusaktsionäride kaitset puudutava ühenduse õiguse üldpõhimõtte olemasolu.

44 Seoses tegevusjuhendiga tuleb rõhutada, et ühelt poolt tehakse selle esimese üldpõhimõtte teises lõigus vahet kehtivate õigus- ja haldusnormide ja heade käitumistavade vahel. Selles osas võrdsustab esimene põhimõte turgudel kasutusel olevad head käitumistavad ja tegevusjuhendis soovitatud käitumistavad. Sellest järeldub, et nimetatud tegevusjuhendi kohaselt on neil põhimõtetel õiguse allikatena sama väärtus kui turgudel kehtivatel põhimõtetel. Niisugune järeldus nimetatud põhimõtete õigusliku laadi kohta on aga vastuolus eeldusega, mille kohaselt selle tegevusjuhendi kolmanda üldpõhimõtte ja lisasätte 17 aluseks on ühenduse õiguse üldpõhimõte.

45 Teiselt poolt ei väljenda ei tegevusjuhendi kolmas üldpõhimõte ega lisasäte 17 võrdse kohtlemise kohustust absoluutses ja imperatiivses sõnastuses. Tegevusjuhendi lisasätte 17 teise lõigu sõnastuses nimelt on vaid „soovitav" pakkuda kõigile aktsionäridele võimalus oma aktsiaid müüa ja seda ainult juhul, kui vähemusaktsionäridel ei ole muud samaväärset kaitsevahendit.

46 Niisugune sõnastus takistab käesoleva kohtuotsuse punktis 34 meenutatud kohtupraktikat arvestades seda, et nendest sätetest võiks tuletada vähemusaktsionäride kaitset puudutava ühenduse õiguse üldpõhimõtte olemasolu. Soovituse 77/534 punktis 6 tehtud järeldus, mille kohaselt on asjaomastes ringkondades tegevusjuhendi põhimõtete osas laiaulatuslik konsensus, on seega alusetu.

47 Mis puutub direktiivi 2004/25, siis selle artikkel 5 sätestab aktsionärile, kes on saavutanud kontrolli ettevõtja üle, kohustuse teha pakkumine. Direktiivi artikkel 16 näeb ette aktsiate väljaostu kohustuse.

48 Kuid esiteks ei viita direktiivi 2004/25 põhjendused 2, 9, 10, 11 ja 24 kohustusliku pakkumise ja väljaostuga seoses ei sõnaselgelt ega ka kaudselt sellele, et nimetatud direktiiviga kehtestatud normid järgiksid ühenduse õiguse üldpõhimõtet. Pealegi ei ole nendes põhjendustes ühtegi viidet tegevusjuhendile ega direktiividele 77/91 ja 79/279 ning seega ei ole võimalik käsitada direktiivi 2004/25 niisuguse projekti realiseerimisena, millele pandi alus tegevusjuhendiga või eespool nimetatud direktiividega.

49 Teiseks on direktiivi 2004/25 artikli 1 kohaselt nii kohustusliku pakkumise kui ka kohustusliku väljaostu kohaldamine piiratud börsil noteeritud äriühingutega. Nimetatud direktiivi artikli 5 lõike 1 kohaselt kohaldatakse kohustuslikku pakkumist vaid siis, kui isikul on omandamise tulemusena niisugune osalus, mis tagab talle kontrolli kõnealuse ettevõtja üle, ning nimetatud direktiivi artiklite 15 ja 16 kohaselt kehtib väljaostu kohustus vaid olukordades, kus aktsionär omandab avaliku pakkumise tulemusel vähemalt 90% hääleõigust andvast kapitalist.

50 Niisiis kohaldatakse neid direktiivi 2004/25 sätteid konkreetsetes olukordades ning sellest ei saa tuletada kindlaksmääratud sisuga üldpõhimõtet. Samuti puudub nendel sätetel üldine laad, mis on omane õiguse üldpõhimõtetele, nagu on tõdetud käesoleva kohtuotsuse punktis 42 ka direktiivide 77/91 ja 79/279 sätete kohta.

51 Mis täpsemalt puutub direktiivi 2004/25 sätetesse, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, siis tuleb märkida, et kuigi nimetatud direktiivi põhjendus 8 nimetab ühenduse õiguse üldpõhimõtteid, viitab see põhjendus siiski vaid menetluslikele tagatistele ega puuduta ühtegi aktsionäride võrdse kohtlemise põhimõtet. Samuti ei saa selle direktiivi artiklis 3 toodud väljendist „üldpõhimõtted" järeldada, et ühenduse seadusandja soovis selle abil samastada selles artiklis loetletud põhimõtted ühenduse õiguse üldpõhimõtetega. Nagu selgub väljendist „käesoleva direktiivi rakendamiseks", on tegemist vaid nimetatud direktiivi liimesriikides rakendamise juhtpõhimõtetega.

52 Eeltoodut arvestades tuleb tõdeda, et ühenduse teisese õiguse normid, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, ei sisalda viiteid, mis võimaldaksid järeldada vähemusaktsionäride võrdse kohtlemise üldpõhimõtte olemasolu.

53 Lisaks tuleb uurida, kas Audioluxi nõutud kohtlemist võib mõista kui võrdse kohtlemise üldpõhimõtte spetsiifilist väljendust äriühinguõiguses.

54 Võrdse kohtlemise üldpõhimõte kui ühenduse õiguse üldpõhimõte nõuab, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (vt 16. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-127/07: Arcelor Atlantique et Lorraine jt, EKL 2008, lk I-9895, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 Käesoleval juhul tuleb märkida, et Audioluxi nõutav kohtlemine taotleb kohustuse kehtestamist vaid aktsionärile, kes saavutab või tugevdab oma kontrolli äriühingus. See kohustus nõuab, et ta sõlmiks kõigi vähemusaktsionäridega lepingu samadel

tingimustel, milles lepiti kokku kontrolli taganud või seda tugevdanud osaluse omandamisel, ning annab vastava õiguse kõigile aktsionäridele müüa oma aktsiad valitsevat mõju omavale aktsionärile.

56 Oluline on kindlaks teha, kas käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis toodud asjaolusid võib käsitada võrdse kohtlemise üldpõhimõtte väljendusena.

57 Mis puutub kohustuse kehtestamisse valitsevat mõju omavale aktsionärile ja sellega seonduvate tingimuste kindlaksmääramisse, siis tuleb märkida, et võrdse kohtlemise üldpõhimõte iseenesest ei saa olla aluseks valitsevat mõju omavale aktsionärile teiste aktsionäride suhtes konkreetse kohustuse kehtestamisel ega saa kindlaks määrata erilist olukorda, millega see kohustus seondub.

58 Selleks et kehtestada valitsevat mõju omavale aktsionärile kohustus ja määrata kindlaks selle kohustuse tekke tingimused, on vaja otsust küsimuses, kas niisuguses olukorras, kus aktsionär omandab äriühingus kontrolli või tugevdab seal oma kontrolli, on vähemusaktsionäridel vaja erilist kaitset, mis tuleb anda valitsevat mõju omavale aktsionärile kohustuse kehtestamisega. Niisugune otsus eeldaks nii vähemusaktsionäride ja valitsevat mõju omava aktsionäri huvide kui ka ettevõtjate omandamisega kaasnevate märkimisväärsete tagajärgede tasakaalustamist, ning vastavalt õiguskindluse põhimõttele oleks selleks vaja spetsiifilist väljendust, et võimaldada asjassepuutuvatel isikutel üheselt teada oma õiguste ja kohustuste ulatust ning toimida neile vastavalt (vt õiguskindluse põhimõttest tulenevate nõuete kohta 10. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-345/06: Heinrich, EKL 2009, lk I-1659, punkt 44).

59 Isegi kui oletada, et vähemusaktsionäridel on vaja erilist kaitset, on võimalik kasutada selle kaitse tagamiseks erinevaid vahendeid, mille vahel tuleb valida.

60 Tegevusjuhend viitab lisasättes 17 „samaväärsele kaitsevahendile", mida vähemusaktsionärid saavad kasutada, ning soovituse 77/534 punkti 11 alapunkt C viitab niisuguse samaväärse kaitsevahendi näitena valitsevat mõju omava aktsionäri õiguste piiramisele.

61 Seega ei saa võrdse kohtlemise üldpõhimõte ka kindlaks määrata, milline valik tuleb teha vähemusaktsionäride erinevate kaitsevahendite vahel, mis nendes ühenduse teisestes õigusaktides on ette nähtud.

62 See põhimõte, millele Audiolux viitab, eeldab seadusandlikke valikuid, mis põhinevad asjaomaste huvide tasakaalustamisel ning täpsete ja detailsete normide eelneval kehtestamisel (vt analoogia alusel 15. juuli 1970. aasta otsus kohtuasjas 41/69: ACF Chemiefarma *vs.* komisjon, EKL 1970, lk 661, punktid 18–20; 5. märtsi 1980. aasta otsus kohtuasjas 265/78: Ferwerda, EKL 1980, lk 617, punkt 9, ja 5. märtsi 1999. aasta määrus kohtuasjas C-153/98 P: Guérin automobiles *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-1441, punktid 14 ja 15) ning seda ei saa tuletada võrdse kohtlemise põhimõttest.

63 Ühenduse õiguse üldpõhimõtted asetsevad konstitutsioonilisel tasemel, samas kui Audioluxi viidatud põhimõtet iseloomustab detailsuse aste, mis eeldab seadusandlikku lähenemist, mida ühenduse tasandil tehakse ühenduse teisese õigusaktiga. Seega ei saa Audioluxi viidatud põhimõtet vaadelda kui iseseisvat ühenduse õiguse üldpõhimõtet.

64 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et ühenduse õiguses ei ole üldpõhimõtet, mille kohaselt vähemusaktsionäre kaitseb valitsevat mõju omava aktsionäri, kes omandab või teostab äriühingu üle kontrolli, kohustus teha vähemusaktsionäridele pakkumine nendelt aktsiate väljaostmiseks samadel tingimustel kui need, mis olid kokku lepitud osaluse omandamisel, millega saavutati kontroll või tugevdati valitsevat mõju omava aktsionäri kontrolli.

65 Sellest vastusest lähtuvalt ei ole kolmandale küsimusele tarvis vastata.

Kohtukulud

66 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Ühenduse õiguses ei ole üldpõhimõtet, mille kohaselt vähemusaktsionäre kaitseb valitsevat mõju omava aktsionäri, kes omandab või teostab äriühingu üle kontrolli, kohustus teha vähemusaktsionäridele pakkumine nendelt aktsiate väljaostmiseks samadel tingimustel kui need, mis olid kokku lepitud osaluse omandamisel, millega saavutati kontroll või tugevdati valitsevat mõju omava aktsionäri kontrolli.

Allkirjad